

ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ ԵՄ՝

Հայաստանի գեղարվեստի պետական

ակադեմիայի ռեկտորի ժամանակավոր

պաշտոնակատար Մկրտիչ Այվազյան

«19» հոկտեմբերի 2023 թ.

ԿԱՐԾԻՔ

ԱՌԱՋԱՏԱՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ

Լուսինե Վահանի Սարգսյանի «XIV դարի հայ մանրանկարիչ Ավագ Ծաղկողի արվեստը» թեմայովատենախոսության վերաբերյալ՝ ներկայացված ԺԷ.00.03 - «Կերպարվեստ, դեկորատիվ և կիրառական արվեստ, դիզայն» մասնագիտությամբ արվեստագիտության թեկնածուի գիտական աստիճանի հայցման համար:

Ատենախոսությունը քննարկվել է ՀԳՊԱ արվեստագիտության և հումանիտար գիտությունների ամբիոնի 2023 թ. հոկտեմբերի 17-ի նիստում (Արձանագրություն թիվ 4), որին մասնակցում էին՝ ամբիոնի վարիչ, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ Ք. Ավետիսյանը, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Հ. Սիմոնյանը, պատմական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ Ս. Հմայակյանը, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտներ Նազենի Ղարիբյանը, Եվգ. Քալանթարյանը, Զ. Հակոբյանը, արվեստագիտության թեկնածու, ավագ դասախոս Գ. Պողոսյանը, ամբիոնի լաբորանտ Լ. Խաչատրյանը:

Հայկական միջնադարյան արվեստը, այդ թվում և մանրանկարչությունը, հայ և օտարազգի գիտնականների կողմից բավականին ուսումնասիրված բնագավառներից է, սակայն կան բազմաթիվ խնդիրներ, որոնք պատշաճ հետազոտության կարիք ունեն: Այս առումով արդիական է և գիտական հետաքրքրություն է ներկայացնում Լուսինե Վահանի Սարգսյանիատենախոսության թեման և հետազոտության նպատակը: Այն նվիրված է XIV դարի հայ գրիչ, մանրանկարիչ և խազագիր Ավագի կյանքի ու գործունեության մանրակրկիտ ուսումնասիրությանը, որի միջոցով ամբողջացվում և ճշտվում է

ծաղկողի ձեռագրական ժառանգությունը, փորձ է արվում բացահայտել նրա արվեստի բնորոշ կողմերը, Հին ու Նոր Կտակարանի տեսարանների պատկերագրության քննությամբ ներկայացվում է մի շարք թեմաների ինքնատիպ մեկնաբանությունը, նկարչի ոճը և աշխատելու եղանակը: Ավագ Ծաղկողի արվեստի ուսումնասիրության միջոցով նաև լուսաբանվում է հայկական միջնադարյան գեղանկարչության կարևոր և հետաքրքիր մի դարաշրջանի առանձնահատկությունները, հարուստ մշակութային առնչություններն ու փոխազդեցությունները:

Ատենախոսությունը բաղկացած է ներածությունից, համապատասխան տրոհումներ պարունակող չորս գլխից, եզրակացությունից, օգտագործած գրականության (257 անուն), էլեկտրոնային աղբյուրների (34) ցանկերից և հավելվածից (մանրանկարների ցանկ և ալբոմ, հիշատակարանների բնագրեր, զանազան աղյուսակներ): Ներածության մեջ հանգամանալից հիմնավորվում է ուսումնասիրության արդիականությունը, բնորոշվում առարկան ու թեմայի մշակվածության աստիճանը, ներկայացվում հիմնահարցի հետազոտության նպատակն ու խնդիրները: Առաջին գլխում ձեռագրերի հիշատակարանների հետազոտության միջոցով ներկայացվում և նոր տեղեկություններով ամբողջացվում է մանրանկարիչ Ավագի կյանքն ու ստեղծագործական ժառանգությունը, ուսումնասիրվում է Բեռլինի պետական գրադարանում պահվող թիվ 279 Մանրուսմունք ձեռագիրը: Երկրորդ գլուխը նվիրված է Հին Կտակարանի մանրանկարների ուսումնասիրությանը, մանրակրկիտ վերլուծելով «Եսայի մարգարեի տեսիլքը» տեսարանի պատկերագրությունը՝ Լ. Սարգսյանը հիմնավորում է նկարչի կիրառած նկարազարդման նոր ու ինքնատիպ մոտեցումները: Երրորդ գլուխը նվիրված է Նոր Կտակարանի նկարազարդումների (խորաններ, համաբարբառի կանոններ, ավետարանիչների պատկերներ և տիտղոսաթերթեր, սյուժետային նկարներ) հետազոտությանը, որի միջոցով ներկայացվում է Ավագ Ծաղկողի արվեստում XIV դարի Գլաձորի մանրանկարչական դպրոցի ավանդույթների դրսևորումը, միաժամանակ առնչությունները բյուզանդական և եվրոպական արվեստին: Չորրորդ գլխի ենթաբաժիններում հետազոտվում է 1329 թ. Ավետարանի նկարազարդումները՝ բացահայտելով նկարչի նորահայտ ինքնադիմանկարը, Ավագ Ծաղկողի ոճական առանձնահատկությունները, ձեռագիրը, մանրանկարների տեխնիկան, ներկապնակը՝ խնդիրներ, որոնք ոչ միշտ են լուսաբանվում արվեստաբանական աշխատանքներում, չնայած որ կազմում են մասնագիտական քննության կարևոր մասը:

Գիտական պատշաճ մակարդակով կատարված ձեռագրագիտական, աղբյուրագիտական, հնագիտական համալիր քննության և պատկերագրական վերլուծությունների, նաև ձեռագրերի հիշատակարանների բնագրերի ընթերցման

արդյունքում ներկայացվում և հիմնավորվում է Ավագի կյանքի, ձեռագրական ժառանգության ու արվեստի վերաբերյալ սեփական դիտարկումները:

Աշխատանքը կարևորվում է նրանով, որ հետազոտության արդյունքում հայտնաբերված նոր տեղեկություններով լրացվում և ամբողջացվում է Ավագի կենսագրական տվյալները, նոր բացահայտումներով ի մի է բերվում ձեռագրական ժառանգությունը (12 մատյան)՝ հստակ ներկայացնելով յուրաքանչյուր ձեռագրի ստեղծման գործում նրա մասնակցությունը՝ որպես գրիչ, ծաղկող, ոսկող և կազմող: Առաջին անգամ հանգամանորեն ուսումնասիրվում է նկարիչ ռճը և տեխնիկան, այն համադրելով հնագրության և պատկերագրության վերլուծության հետ՝ առանձնացվում են Ավագ Ծաղկողի նկարագարդած ձեռագրերը XIV դարի նույն անունը կրող այլ հեղինակների գործերից:

Աշխատանքն ունի հարուստ գիտական ապարատ, շատ ընդգրկուն և նպատակային արված հղումներ՝ մանրամասն և սպառիչ մեկնաբանություններով ուղեկցվող: Նույն մանրամասն մեկնաբանությունները տեսնում ենք նաև հավելվածներում: Բերված են նաև համեմատական տախտակներ՝ տարբեր ձեռագրերից առանձնացված դրվագների համեմատական շարքեր, որոնք ցույց են տալիս հայցորդի կողմից մասնագիտական մեթոդների տիրապետումն ու գրագետ կիրառումը:

Ուսումնասիրության նյութի մշակվածության աստիճանը, ընդգրկման շրջանակը, աշխատանքի շարադրանքի տրամաբանական կառուցվածքը, յուրաքանչյուր գլխի վերջում տրված եզրահանգումները, հայցորդի կողմից կազմված ընդգրկուն աղյուսակները հավաստումն են, որ կատարվել է բարեխիղճ աշխատանք: Ատենախոսության սեղմագիրն արտացոլում է հետազոտության հիմնական դրույթները, միանգամայն համապատասխանում է ատենախոսության բովանդակությանը: Հեղինակի հրատարակած գիտական հոդվածները, Հայաստանում և արտերկրում կազմակերպված գիտաժողովներում ներկայացված գեկուցումները բավարար չափով արտացոլում են ատենախոսության հիմնական արդյունքները:

Վերոնշվածի հետ մեկտեղ պետք է նշել, որ աշխատանքի վերաբերյալ կան որոշակի նկատառումներ և դիտողություններ, որոնք հանգում են հետևյալին.

- Ընդունված կարգի համաձայն ձեռագիր մատյանի մասին տեղեկությունները (գտնվելու վայր, համարակալման թիվ) տրվում է ձեռագրի կողքին փակագծում, այն դեպքում, որ ատենախոսության մեջ դրանք տարվել են տողատակ՝ ծանրաբեռնելով հղումների հատվածի տեղեկատվություն (օրինակ՝ էջ 3, 138 և այլն), երբեմն տեքստի մեջ են (օրինակ՝ էջ 19-ում՝ «... թե երբ է Ավագը ծաղկել Վենետիկի 935 Աստվածաշունչը»):

- Առկա են որոշ տեխնիկական վրիպակներ, օրինակ՝ Ավետարանական տեսարանների անվանումները տեքստում հանդիպում են գրության տարբեր ձևերով (էջ 89, 103), այն դեպքում, որ ընդունված են «Ծնունդ», «Մուտքը Երուսաղեմ», «Տյառնընդառաջ» անվանումները:
- Ինչպես նշվել է վերևում, օգտագործվել է հետազոտվող նյութի և ժամանակաշրջանի հետ առնչվող հարուստ և բազմաբովանդակ գրականության ցանկը, ուստի անհրաժեշտ էր այն խմբավորել, առանձին ներկայացնելով սկզբնաղբյուրները, գրքերը, հոդվածները:
- Տեքստում և հապավումների ցանկում (էջ 152-154) տեղ են գտել հեղինակի կողմից տրված համառոտագրությունները, որոնց մեջ կրճատ են գրված թանգարան (թանգ.) և գրադարան (գրադ.) բառերը (օրինակ՝ «Աթենքի Ազգային գրադ. - Աթենքի Ազգային գրադարան, Հունաստան», «Փարիզի Հայկական թանգ. - Փարիզի Հայկական թանգարան, Փարիզ, Ֆրանսիա» (էջ 152-153), ազգային և հայկական բառերն էլ մեծատառ է: Նկատենք, որ ներկայացված ձևով նշվածները հապավում չեն կարող հանդիսանալ:
- Առաջարկվում է աշխատանքն առավել ամբողջական դարձնելու նպատակով հետազայում ուսումնասիրել տեքստում թվարկվող (օրինակ՝ «Բարի սամարացի», «Անառակ որդի» և այլն, էջ 107) մանրանկարների և քրիստոսի առակներն ու հրաշքները ներկայացնող տեսարանների պատկերագրական հորինվածքները:
- Ցանկալի կլինեք բավականին հարուստ ալբոմում ընդգրկվեք նաև առաջին անգամ ուսումնասիրվող բրիտանական գրադարանի թիվ 2304 Ավետարանի 1-2 մանրանկար:

Այս մասնակի դիտողությունները և առաջարկությունները գործնական նշանակություն ունեն, սակայն աչեն նվազեցնում պաշտպանության ներկայացված թեկնածուական ատենախոսության գիտական արժեքը: Այն ավարտուն, ինքնուրույն աշխատանք է, որը նոր տեղեկություններով լրացնում, ճշտում և գիտական շրջանառության մեջ է դնում XIV դարի հայ մանրանկարչության ինքնատիպ վարպետներից Ավագի ստեղծագործական ժառանգությունը:

Վերը շարադրվածը հիմք է տալիս եզրակացնելու, որ Լուսինե Վահանի Սարգսյանի «XIV դարի հայ մանրանկարիչ Ավագ Ծաղկողի արվեստը» թեմայով ատենախոսությունը գիտական պատշաճ մակարդակով լիովին համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետությունում գիտական աստիճանաշնորհման կանոնակարգի, ինչպես նաև թեկնածուական ատենախոսությունների համար ներկայացվող պահանջներին: ՀԳՊԱ արվեստագիտության և հումանիտար գիտությունների ամբիոնը տալիս է դրական կարծիք Լուսինե Վահանի Սարգսյանի «XIV դարի հայ մանրանկարիչ Ավագ

ՀԳՊԱ արվեստագիտության և հումանիտար գիտությունների ամբիոնի վարիչ,
արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ Քնարիկ Ավետիսյան

ՀԳՊԱ գիտքարտուղար՝

9. ~~неисполнение~~ к 5
 9. ~~гг~~ 20 ~~усл.~~ к ~~конт.~~ ~~гг~~ - ~~успешно~~ ~~договор~~
 9. ~~неисполнение~~ к ~~гг~~ ~~успешно~~ ~~договор~~
 9. ~~неисполнение~~ к ~~гг~~ ~~успешно~~ ~~договор~~

physiologische heilung.
pup. ystherie

И. Гусев

23.10.2023